

Als 't goede pad
niet vanzelf spreekt

Noorderlicht
ROTTERDAM
dienst

Zondag 5 november 2023
Voorganger: ds. Niels de Jong

Preek

Dienst 5 november 2023, voorganger: ds. Niels de Jong

Als 't goede pad niet vanzelf spreekt

Ik weet niet wat er in jouw familielijn zit aan goede en minder goede dingen. Aan goede of minder goede voorbeelden. Of er veel of weinig ballast aan je is meegegeven. Of je vertrouwd bent geraakt met goede communicatie, een open sfeer, met geloof, hoop en liefde. Of dat het helaas anders was en je juist belast bent vanwege bepaalde erfelijke dingen, of psychische nood, of bepaalde verliezen, of bepaalde geheimen, of andere problematiek. Of, en dat zal waarschijnlijk voor de meesten van ons zo zijn, we zitten niet helemaal aan de ene of de andere kant. En we hebben een mix aan goede en minder goede dingen meegekregen. Wat je wel en niet hebt meegekregen, beïnvloedt je natuurlijk enorm. Die hebben invloed op je dagelijkse functioneren, op hoe je in het leven staat, hoe je reageert op moeilijkheden. Je staat nu eenmaal, door wat je wel en niet hebt meegekregen, goed of juist minder goed voorgesorteerd in het leven. En natuurlijk heb je er een keuze in hoe je daarmee verder gaat, maar voor de één zijn bepaalde keuzes een stuk makkelijker dan voor de ander.

Vandaag kijken we naar Asa. Die stond zeker niet mooi voorgesorteerd om een goede koning te worden, want het is hem allemaal precies verkeerd voorgedaan. In het eerste boek van Koningen lezen we dat de eindbeoordelingen van zijn vader en grootvader ronduit slecht uitvallen. Zijn grootmoeder was bovendien ook iemand met een buitengewoon slechte invloed. En deze Asa erft op een bepaald moment het koningschap van zijn vader. En hij blijkt het uitstekend te doen.

We lezen Bijbelgedeelte: I Koningen 15: 9 – 24

Laten we even beginnen met wat namen en feitjes, zodat we weten waar we in het grote verhaal van het Oude Testament zitten. De eerste koning van de Israëlieten is Saul, ca. 1050 voor Christus. Het motief van de Israëlieten is niet zo zuiver, want ze willen gewoon net als de omliggende volken een koning. Deze Saul begint goed, maar faalt uiteindelijk opzichtig. Vervolgens wordt David de koning. Ook al heeft hij zeker zijn gebreken en begaat hij grote fouten, zijn hart blijkt op de goede plek te zitten. Dat hart klopt voor God en de mensen. Zijn zoon Salomo wordt vervolgens koning en die begint groots, maar hoe langer zijn regering duurt, hoe minder goed hij alle weelde en macht kan dragen. Salomo eindigt tragisch. Zijn zoon Rechabeam gaat op dit slechte spoor verder en verliest 10 van de 12 stammen. Onder zijn leiding doet 'het volk doet wat slecht is in de ogen van de Heer' en er is sprake van wangedrag en allerlei verfoeilijke praktijken. De zoon van Rechabeam Abiam is de volgende koning en die regeert niet lang, maar zijn eidevaluatie is eveneens negatief. Er staat bij hem: 'Hij bedreef alle zonden die zijn vader voor hem bedreven had'. En dan komt Abiams zoon Asa aan de macht. Gelet op de korte regering van zijn vader, zal hij nog niet heel oud zijn geweest. En hij staat dus zeker niet ideaal voorgesorteerd. Zijn overgrootvader was gezwicht voor alle verleidingen die een koning kan hebben; zijn grootvader maakt kolossale fouten en het volk ontspoot onder zijn leiding; en zijn vader is al even slecht.

Deze voorgangers van Asa gaan met name de mist in op het punt wat voor de schrijver van I en II Koningen het belangrijkste criterium is, namelijk de trouw aan God. Naar zijn idee is het namelijk als volgt. Als door een koning de dienst aan God goed geregeld is, komen alle andere dingen op zijn plek. Maar het tegendeel is voor hem ook waar: als de dienst aan God niet goed geregeld is, gaat uiteindelijk alles mis. Dat blijkt bijvoorbeeld aan het eind van zijn tweede boek. De meest slechte koning uit de hele rij komt aan de macht. Manasse. Hij doet vreselijke dingen op godsdienstig gebied. Hij offert zelfs zijn zoon op – letterlijk. En er staat dat het volk zich laat verleiden door Manasse tot nog meer kwaad dan de volken voor hen. En dan staat er: *'behalve dat Manasse zondigde door de Judeeërs tot zonde aan te zetten, zodat ze deden wat slecht is in de ogen van de Heer, vergoot hij ook onschuldig bloed, zo veel dat Jeruzalem ervan overvloede'* (II Koningen 21: 16). Kortom, vreselijke dingen op godsdienstig gebied leidden tot vreselijk onrecht in de samenleving; terwijl goede dingen op godsdienstig gebied, leidden tot goede dingen voor de mensen. Dus daarom is de schrijver zo gespist op hoe koningen tegenover God staan – dat maakt of een koning goed of slecht te noemen is. En hoe een koning tegenover God staat – dat blijkt vooral uit iemands hart. Zoals van Asa geschreven staat: *'Asa was de Heer zijn leven lang met heel zijn hart toegedaan'*. Het gaat om het hart dus, want daar vallen de beslissingen, zo is het Bijbelse idee. En daar zat het goed bij Asa en van daaruit deed hij wat goed was in Gods ogen. En dit blijft hij zijn hele regering doen, 41 jaar lang. En Asa is dus volstrekt anders dan zijn vader en grootvader. Ook al stond hij compleet verkeerd voorgesorteerd, kiest hij de goede weg.

Hierin zit de eerste bemoedigende les van vandaag. Deze samenvatting van Asa's leven in I Koningen 15 zegt ons: Wat je voorouders ook doen of gedaan hebben, wie ze ook zijn of zijn geweest – dat bepaalt niet alles. Wat er in jouw voorgeslacht mis is gegaan, wat er de generaties is doorgegeven, dat hoeft je niet voort te zetten, mee te blijven dragen, vast te blijven houden. Dat is niet je lot. Je bent vrij om een andere weg te gaan. Zeker als je tot de mensen behoort die niet blij en trots zijn op wat er in hun stamboom allemaal scheef en mis zit, hoop ik dat je dit kunt eigen maken. Je bent vrij om een andere weg te gaan. Dat zal niet makkelijk zijn. Maar het kan. Asa is een van de vele voorbeelden uit de bijbel dat dit kan.

Laat me dit verduidelijken met een voorbeeld. Stel jezelf een schroef voor die scheef in een balk geschroefd is. Als je die schroef recht wil krijgen, kun je niet even met een goede ruk naar links of rechts weer rechtzetten. De schroef zal er eerst uitgedraaid moeten worden en er vervolgens recht in gedraaid worden. Maar als je die schroef er weer in wilt schroeven, gaat die schroef bijna vanzelf zomaar op dezelfde manier in de balk draaien, in het voorgedraaide gat. Je moet echt opletten, de tijd nemen, voorzichtig, met de nodige tegendruk, met de nodige kracht erbij, dan kun je die schroef er recht in draaien. Jij en ik zijn als een schroef. Dat is vast niet de meest complimenteuzere vergelijking die je ooit hebt gehoord, maar hopelijk helpt ie. En vergelijk het leven met een houten balk. Je bent in je jeugd door je ouders, grootouders, voorgeslacht, mensen om je heen op een bepaalde manier in het leven gedraaid. Maar op een gegeven moment ben je volwassen en dat is het moment dat je 'je eigen schroef in het leven mag draaien'. Sommigen beginnen daarmee op hun 18e, sommigen al eerder, sommigen als ze 21 zijn en sommigen pas op hun 30e (het kan altijd nog erger, ik las laatst van twee Italiaanse broers van boven de 40 waren en die door hun moeder uit huis waren gezet, met behulp van de rechter. Ze woonden nog thuis, maar betaalden niets en deden niets in het huis. Die moeder was het zat, had gelijk gekregen van de rechter en die kerels moesten eindelijk zelf een eigen start maken. Dus, ben je boven de 40 en woon je nog thuis – kijk uit voor je moeder). Maar goed, als je vroeg of laat als volwassene de schroef opnieuw in de balk mag draaien, oftewel jezelf in het leven mag zetten, dan is de kans groot dat je jezelf dan precies op dezelfde manier in het leven draait. Zoals zo'n schroef gemakkelijk draait op dezelfde manier waarop die erin gedraaid was. Maar stel je voor dat je in je jeugd op een manier het leven ingedraaid bent dat helemaal niet recht is, helemaal niet goed. Schots en scheef en je wilt nu recht staan. Dan moet je heel bewust zijn hoe je dat doet. Want het gaat niet vanzelf goed. Je moet opletten, voorzichtig, met de nodige tegendruk, met de nodige kracht erbij, kun je dan jezelf in het leven zetten. Al zul je daar waarschijnlijk meerdere pogingen voor nodig hebben. Want zo makkelijk gaat dat niet.

Je zou kunnen zeggen, Asa is een voorbeeld dat dit kan. Hij draait zichzelf niet in zijn koningschap op precies dezelfde manier zoals zijn vader en grootvader dat hadden gedaan. Dat kost moeite. Hij moet heel bewust een aantal dingen anders doen. En dat doet hij. En dat is het tweede dat we kunnen leren van Asa – hoe je orde op zaken stelt in je leven, hoe je de dienst aan God weer herstelt.

We lezen dat Asa verschillende dingen aanpakt die mis zaten. Eerst jaagt hij de mannen weg die tempelprostitutie bedreven. Op de een of ander manier hadden zij bedacht om op die heilige plek tot prostitutie over te gaan – iets dat ook bij omliggende godsdiensten voorkwam. En de godenbeelden die zijn voorouders hadden gemaakt, verwijdert Asa. En Asa neemt ook zijn grootmoeder haar koninklijke titel af omdat ze een beeld van Asjera had laten maken. Dat beeld laat hij in stukken hakken en verbranden op een vuilnisbelt. Asa gaat dus vrij rigoreus te werk, want hij weet dat er voor echt kwaad maar één oplossing is en dat is er radicaal mee breken.

Het zijn misschien problemen uit lang vervlogen tijden waar wij ons niet veel van kunnen voorstellen. En sowieso verwachten wij zulke dingen niet van machthebbers. Wij vinden het meestal juist een goed idee dat machthebbers neutraal zijn en blijven en zich juist niet te veel bemoeien met godsdienstige zaken. Zo hebben wij dat geregeld in wat we noemen een democratische rechtstaat. Maar goed, zo was die tijd niet. De staatsinrichting die men toen kende, zou je een theocratie kunnen noemen. Of dat is in ieder geval de staatsinrichting die de schrijver van I en II Koningen voor zich ziet. In zo'n staatsvorm wordt er vanuit gegaan dat God de onmiddellijke gezagsdrager is. En de koning wordt dan verondersteld een persoonlijke band met God te hebben en via die goddelijke inspiratie de zaken in het koninkrijk te regelen. Deze regeringsvorm blijkt voor de meeste koningen te hoog gegrepen en te veel gevraagd. Er komt dan ook vaak weinig van terecht, maar Asa is een uitzondering wat dat betreft.

Maar ook al lijkt voor een samenleving een theocratie je vandaag de dag al helemaal niet meer haalbaar of wenselijk, je kunt vanuit dit idee wel de volgende link leggen met je eigen leven. Je kunt wel voor jezelf God de leiding van je eigen leven geven. En via een persoonlijke band met God de zaken in je leven regelen. En als je dat wilt, dan kun je leren van Asa. En leren dat het nodig is om orde op zaken te stellen t.a.v. de dienst aan God. Dat moet je eerst goed regelen. En Asa doet ons voor hoe dat kan. Twee dingen wil ik eruit halen. Hij verwijdert de godenbeelden van zijn voorouders. Zij hadden bepaalde dingen goddelijke status gegeven. En Asa breekt ermee. En misschien zit er in jouw voorgeslacht ook wel zoiets. Was voor jouw voorgeslacht status alles. Of geld. Of carrière. Of wat anderen van je denken. Of loyaliteit aan de familie of aan een bepaalde groep. Of controle. Of het ego. En werd voor die dingen van alles aan opgeofferd; werd daar zekerheid of geluk van verwacht. Als je zoiets herkent bij je voorgeslacht – dan neem je dat vaak zomaar over, als je er niet bewust mee breekt. Dan moet je daarmee breken. Die dingen maken namelijk dat je scheef in het leven komt te staan. Als zulke dingen je alles worden, dan klopt je leven niet meer.

Nog een ander punt dat we van Asa kunnen leren als het gaat om orde op zaken stellen. Asa ontnemt zijn grootmoeder haar koningstitel. Blijkbaar was het een invloedrijke dame gebleven deze Maacha. Ze wordt meermaals genoemd in de verhalen van Koningen. Er staat weinig over haar. Wel dat ze een dochter van Absalom is, een zoon van David die ten onder gaat aan zijn ambitie. En dat ze een aanstootgevend beeld van de godin Asjera had laten maken. [Die beeldjes van Asjera zijn trouwens niet helemaal verleden tijd. Onlangs bleek dat die beeldjes nota bene ook in het Bijbels museum door een kunstenaar gemaakt werden en dat bleek nog een winstgevende handel te zijn ook. Blijkbaar is het toch van alle tijden dat mensen geloof hechten aan beeldjes.] Maar Asa doet dan dit. Het beeld hakt hij in stukken en gooit hij op de vuilnisbelt en zijn grootmoeder ontnemt hij haar koninklijke titel. Daar zit denk ik een belangrijke les in. Je kunt de fouten van je grootouders of je ouders niet ongedaan maken, maar je kunt mensen in je stamboom wel hun positie in je leven ontnemen en hun invloed op je leven sterk beperken. Als je ouders of familie je bewust of onbewust negeren, kleineren, anders willen doen laten geloven, bepaalde stappen willen doen zetten. Dan zijn en blijven het je ouders, maar je kunt ze wel de positie ontnemen om jou voor te schrijven wat je wel of niet moet geloven of denken of doen.

Even samenvatten tot nog toe. We zagen dat Asa verkeerd voorgesorteerd stond, maar dat dit zijn leven niet bepaalde. En dat zegt ons dat hoe je ook voorgesorteerd bent in het leven, dat niet alles bepaald. Je kunt jezelf anders in het leven zetten – al zal dat niet vanzelf gaan. En dat is het tweede, je moet je maatregelen nemen. Breken met dingen, dingen anders doen, bepaalde mensen hun positie en invloed ontzeggen. En dan de derde les van dit verhaal: we hebben iemand als Asa nodig.

We hebben zelfs een betere Asa nodig. Want Asa schiet ergens ook weer tekort. Hoe lang hij ook reageert, na 41 jaar is het voorbij. En die 41-jarige regeringsperiode is ook weer niet foutloos. Als zijn tegenstander Basa zijn land intrekt en Rama verovert, wordt Asa bang. Logisch, want Rama is een stad in de buurt van Jeruzalem waar Asa zijn thuisbasis heeft. De vijand komt wel erg dichtbij. Dat doet Asa besluiten om zijn vertrouwen te stellen op koning Benhadad in Damascus. Met het zilver en goud uit de schatkamers van de tempel verzekert hij zich van de steun van deze koning. Benhadad verbreekt zijn bondgenootschap met Basa en rukt tegen hem op. Basa trekt zich vervolgens terug en Asa heeft zijn eerder verloren gebied weer terug. Het werkt dus voor Asa wel, maar het is allemaal niet even goed wat Asa doet. De eindevaluatie van Asa blijft echter positief. En dat konden de mensen wel gebruiken na die slechte koningen voor Asa. Want pas als er een goede koning is, zo is het idee van de schrijver van I en II Koningen, pas dan kan het goed gaan met de mensen.

Ik wil afsluiten met deze gedachte. We hebben ook een goede koning nodig; goede leiding. Op wereldniveau hebben we goede leiders nodig – ik denk dat de escalerende situaties op het wereldtoneel dit meer dan duidelijk maken. We hebben goede leiders nodig op samenlevingsniveau – daar zijn we ook wel van bewust, zeker in verkiezingstijden. Maar we hebben ook op persoonlijk niveau goede leiding nodig – en daar zijn we ons minder van bewust. Want als het om onszelf gaat, kunnen we zomaar denken dat we het wel zelf redden. Dat we zelf wel kunnen uitmaken wat goed en verstandig is. Maar we zijn er niet voor gemaakt om zonder goede leiding te leven. We zijn niet gemaakt om eigen koninkrijkjes te bouwen. We zijn niet gemaakt om te heersen over ons eigen leven. We hebben leiding van buitenaf nodig. Als we denken zonder leiding te kunnen, is er grote kans dat we de touwtjes van ons leven onbewust uit handen geven aan overheersende mensen in onze omgeving, of overheersende groepen in ons leven of aan de heersende ideeën die er om ons heen heersen. Maar mensen, groepen of ideeën schieten ergens altijd te kort om ons geheel en al goed uit te laten komen. We hebben iets anders nodig, iemand anders.

In de boeken I en II Koningen wijzen goede koningen als Asa al in de richting van degene die we nodig hebben. Er zijn nog veel meer teksten in het Oude Testament die wijzen naar diegene die we nodig hebben. Misschien wel het mooist doet psalm 72 dat. Die psalm schrijft over een koning die rechtvaardig is, recht doet en redding biedt. Over een koning die bevrijdt wie arm is en om hulp roept. Het is een koning die zijn hand uitsteekt naar degene die geen helper heeft. Het is een koning die hart heeft voor weerlozen. Het is een koning die verlost van onderdrukking en geweld. Het is een koning die zich het lot aantrekt van de mensen. Die hart heeft voor mensen. Het is een koning die zorgt dat mensen genoeg hebben. Het is een koning die er voor eeuwig en altijd zal zijn. In het grote Bijbelse verhaal is Jezus Christus dan die ultieme koning waar psalm 72 en al die goede koningen zoals Asa naar vooruitwijzen. En deze Jezus schiet niet tekort, die is niet beperkt, die is niet eindig, die wordt niet begrensd door welke tegenmacht of tegenkracht ook, zelfs niet door de dood. Zijn regering is eeuwig. Hij is niet iemand die over het algemeen goede keuzes maakt, maar alleen maar goede keuzes maakt. Niet iemand die oog heeft voor de meeste mensen, maar voor alle mensen. Bij deze koning kun je gerust zijn, kun je zeker zijn, ben je veilig.

Hij is naar ons gekomen, deze koning – daar gaat Kerst straks over. Als kind in een voerbak. Opgegroeid buiten de schijnwerpers. Veelal geleefd in de marge. Vroegtijdig uit de weg geruimd. Afgezet, verworpen, gedood. Maar opgestaan uit de dood en daarmee door God bevestigd als 'de koning aller tijden'. Hij is nu al de koning van iedereen die voor hem kiest in geloof. Als je gelooft, sluit je je bij deze goede koning aan. En dan ben je betrokken bij een alternatief koninkrijk. Dat nu nog veelal verborgen is, overschaduwd. In goede kerken zie je er al iets van als het goed is, in gebrokenheid, maar daar proef je er al iets van hoe dingen gaan als Jezus het voor het zeggen heeft. Daar proef je als het goed is iets van de vrede, de liefde, de blijdschap, het herstel wat het gevolg is als Jezus Christus de leiding heeft. En de belofte is dat deze koning Jezus uiteindelijk orde op zaken zal stellen, ook op wereldniveau. En de belofte is dat dit rijk geen einde zal hebben. En deze koning er voor eeuwig en altijd zal zijn.

C.S. Lewis heeft deze koning Jezus verbeeld als de leeuw Aslan in de verhalenreeks 'de Kronieken van Narnia'. Is hij dan niet gevaarlijk, vraagt dan iemand. Jawel, wordt er gezegd, Hij is gevaarlijk, maar goed. Denk niet te klein, te soft, te min van Jezus – Hij is ergens ook niet te temmen, maar twijfel nooit aan zijn goedheid. Hij is niet ongevaarlijk. Hij kan onnavolgbaar zijn. Groot en sterk en buitengewoon intelligent. Verborgen vaak, maar Hij komt eraan. En Hij is goed, vooral goed. Zo ontstellend goed.

En er is niemand die je beter de leiding van je leven aan kunt toevertrouwen. Nu al. Wie je ook bent, wat de generaties voor jou hebben gedaan of gelaten, wat je allemaal bij je hebt in je rugzak. Onder zijn leiding kom je recht te staan in het leven. Kom je goed in het leven te staan. En kom je ook goed uit.

Amen.

